

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи

Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Оксана ЖИЛІНСЬКА

2026 р.

ВИСНОВОК

**Київського національного університету імені Тараса Шевченка
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації Каптюрова Андрія Андрійовича на тему:
«Глобалізований концепт CIVIL SOCIETY в англomовному медіадискурсі:
когнітивно-аксіологічний аспект»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 03 Гуманітарні науки
за спеціальністю 035 Філологія**

Витяг

з протоколу №1 міжкафедрального фахового семінару на базі кафедри теорії і
практики перекладу з англійської мови
Навчально-наукового інституту філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
від «08» червня 2026 року

Присутні: головуюча на засіданні, заступник директора з науково-педагогічної роботи, д. філол. н., проф. Романенко О.В.; завідувач кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови, к. філол. н., доц. Скрильник С.В.; к. пед. н., ст. наук. співроб., доц. Антонюк Н.М.; к. філол. н., доц. Борис Д.П.; к. філол. н., асист. Бугрій А.С.; к. філол. н., доц. Возна М.О.; к. філол. н., асист. Гриценко М.В.; к. філол. н., доц. Данильченко І.В.; доктор філософії в галузі філології, асист. Дейкун О.П.; к. філол. н., асист. Доній Т.М.; к. філол. н., доц. Залужна О.О.; асист. Кабанова С.В.; д. філол. н., проф. Карабан В.І.; доктор філософії у галузі філології, асист. Ковтонюк Н.П.; к. філол. н., доц. Колодій Б.М.; к. філол. н., доц. Копильна О.М.; к. філол. н., доц. Кузьміна К.А.; к. філол. н., доц. Ласінська Т.А.; к. філол. н., доц. Лобода Ю.А.; викл. Мельничук С.В.; к. філол. н., асист. Мовчан Б.В.; д. філол. н., доц. Оленяк М.Я.; к. філол. н., доц. Павлюк Н.В.; к. пед. н., ст. дослідн., доц. Паламарчук О.Ф.; к. філол. н., доц. Підгрушна О.Г.; д. філол. н., проф. Поворознюк Р.В.; д. філол. н., проф. Славова Л.Л.; к. пед. н., доц. Трикашна Ю.І.; к. філол. н., доц. Трищенко І.В.; здобувачка ступеня доктора філософії, асист. Феджора С.З.; к. пед. н., доц. Шеверун Н.В.

Запрошені: д. філол. н., проф. Романенко О.В., кафедра історії української літератури, теорії літератури та літературної творчості; д. філол. н., проф. Снитко О.С., кафедра східнослов'янської філології та інформаційно-прикладних студій; д. філол. н., доц. Сизонов Д.Ю., кафедра стилістики та мовної комунікації; д. філол. н., доц. Єфименко В.А., к. філол. н., доц. Алексеева І.О., к. філол. н., доц. Білецька Т.О., к. філол. н., доц. Борисович О.В., к. філол.

н., доц. Боцман А.В., к. філол. н., доц. Павліченко Л.В., к. філол. н. Попівняк О.О., к. філол. н., доц. Столярова А.А., к. філол. н., доц. Фоменко О.С., доктор філософії з філології, асист. Крамар Н.А, кафедра англійської філології та міжкультурної комунікації; к. філол. н. Строкаль О.М., кафедра української мови та прикладної лінгвістики.

Серед учасників, які взяли участь в обговоренні, 5 докторів філологічних наук і 18 кандидатів філологічних наук, більшість із яких є фахівцями зі спеціальності, з якої виконувалась дисертація.

Засідання відбувалося в онлайн-форматі 08.06.2026 за посиланням: <https://us04web.zoom.us/j/6481947226?pwd=5WNWQjBwO5EZPYTCml2FLUBnLr5uwT.1>

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження аспіранта Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка Каптюрова Андрія Андрійовича на тему «Глобалізований концепт CIVIL SOCIETY в англomовному медіадискурсі: когнітивно-аксіологічний аспект», поданого на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія.

Науковий керівник – Славова Людмила Леонардівна, доктор філологічних наук, професор кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Дисертація виконувалась на кафедрі іноземних мов Центру наукових досліджень та викладання іноземних мов НАН України. Тему дисертації «Концепт «Громадянське суспільство»: лінгво-когнітивний аспект (на матеріалі англomовних ЗМІ 2014-2024 років)» було затверджено на засіданні Вченої ради Центру наукових досліджень та викладання іноземних мов НАНУ (протокол № 7 від 21 грудня 2022 року). З 2026 р. дисертація виконувалась у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, Навчально-науковому інституті філології. Тему дисертації уточнено на засіданні Вченої ради Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол № 12 від 5 травня 2026 року).

Виступили:

Каптюров А.А. представив презентацію за основними положеннями дисертації та виголосив доповідь такого змісту. На початку виступу здобувач звернувся до голови фахового семінару Романенко О.В. та учасників семінару, а також висловив вдячність науковому керівнику Славовій Л.Л. за фахову підтримку, науковий супровід і внесок у становлення дисертаційної роботи.

Слайд 1. У сучасному інформаційному суспільстві медіа не лише передають інформацію, а й конструюють соціальну реальність. Саме тому особливої актуальності набуває дослідження глобалізованого концепту CIVIL SOCIETY, який під впливом міжнародних ЗМІ, міжкультурної комунікації та спільних демократичних цінностей реалізує подібні форми репрезентації в різних національних медіасистемах. Механізми наративного конструювання соціально-політичних концептів у глобалізованому медіапросторі досі не описані системно; саме цю прогалину заповнює робота.

Слайд 2. Актуальність дослідження зумовлена двома чинниками. По-перше, зростанням інтересу до комплексного вивчення взаємодії мови, влади та

ідеології в медійному дискурсі. По-друге, необхідністю здійснення системного опису засобів вербалізації, наративного моделювання та аксіологічного наповнення концепту CIVIL SOCIETY в англomовних ЗМІ.

Слайд 3. Об'єктом дослідження є глобалізований концепт CIVIL SOCIETY, вербалізований в англomовному медіадискурсі. Предметом дослідження є когнітивна структура, аксіологічний потенціал та наративні стратегії репрезентації концепту CIVIL SOCIETY в англomовному медіадискурсі як інструменти конструювання ідеологічних смислів. Матеріалом слугує корпус із 507 статей англomовних онлайн-видань за 2018–2024 роки.

Слайд 4. Метою дослідження є побудова комплексної лінгвокогнітивної моделі репрезентації концепту CIVIL SOCIETY в англomовному медіадискурсі, що розкриває механізми конструювання ідеологічних смислів через наративні, аксіологічні та прагматичні стратегії. Для досягнення цієї мети простежено еволюцію концепту, визначено його актантну модель, охарактеризовано компоненти ACTION і PURPOSE, встановлено жанрові наративні стратегії та описано мовні засоби створення аксіологічного компонента.

Слайд 5. Методологія дослідження поєднує загальнонаукові та спеціальні лінгвістичні методи. Загальнонаукові методи – аналіз, синтез, індукція, дедукція, спостереження й моделювання – забезпечили логіку дослідження, узагальнення результатів і побудову цілісної моделі концепту. Спеціальні методи об'єднуються у чотири групи. Концептуальний аналіз, що включав дефініційний, контекстуальний, компонентний і фреймовий аналізи, дав змогу виявити структуру концепту CIVIL SOCIETY. Критичний дискурс-аналіз і дискурсивно-історичний підхід дозволили розглянути медіатексти як соціальні практики в історичному, політичному та ідеологічному контексті. Наративний аналіз дав змогу встановити актантну модель «Протагоніст – Антагоніст – Жертва» та сюжетні лінії в репортажах і аналітичних статтях. Аналіз оцінної лексики, метафор, прецедентних текстів, конотонімів і кількісний контент-аналіз розкрили аксіологічний вимір концепту та частотність ключових лексем.

Слайд 6. Теоретико-методологічну основу дослідження становлять антропоцентрична парадигма й когнітивно-дискурсивний підхід, а також праці з теорії дискурсу та медіадискурсу, зокрема Теуна ван Дейка, Нормана Ферклафа, Рут Водак, Лариси Шевченко, Дмитра Сизонова й Сергія Потапенка. Для аналізу структури концепту CIVIL SOCIETY залучено теорію концептуальної метафори Джорджа Лакоффа, а також праці Ольги Воробйової, Анатолія Загнітка, Чарльза Філлмора, Анатолія Приходька та Алли Мартинюк. Наратологічну основу становлять праці Джерома Брюнера, Девіда Германа, Моніки Флудерник і теорія політичного наративного концепту Світлани Жаботинської.

Слайд 7. Новизна полягає у введенні поняття «політичний наративний концепт», виявленні імпліцитної реалізації PURPOSE через номінацію Протагоніста, адаптації драматичного трикутника Карпмана до медіадискурсивного аналізу та описі аксіологічного комплексу: реномінації, метафоричної драматизації й мнемонічної легітимації.

Слайд 8. Введено поняття «політичний наративний концепт» як різновид глобалізованого медіаконцепту, що має три ознаки: актантну структуру конфлікту Протагоніст – Антагоніст – Жертва; прагматичну функцію мобілізації

або демобілізації аудиторії; метатекстову когерентність, тобто здатність окремих медіатекстів формувати єдиний ідеологічно спрямований наратив. Отже, CIVIL SOCIETY є прототипним політичним наративним концептом в англomовному медіадискурсі, оскільки всі 507 проаналізованих текстів відтворюють цю структуру незалежно від видання та країни.

Слайд 9. У медіатекстах громадянське суспільство найчастіше постає як Протагоніст, Антагоністом виступають влада, а Жертвою – соціальні групи чи абстрактні цінності, зокрема демократія, довілля, права людини. Кількісний аналіз засвідчив, що конфронтаційна лексика майже у 13 разів частотніша за лексику діалогу та перемовин.

Слайд 10. Компоненти ACTION і PURPOSE. ACTION показує, що робить громадянське суспільство: protest, demonstrate, march, rally; help, rescue, discuss, post; block, disrupt, vandalize, glue. PURPOSE вказує, заради чого відбувається дія, і вербалізується через rights, justice, equality, freedom, democracy або імплікується через номінації climate activists, human rights defenders, civil rights campaigners.

Слайд 11. Перший приклад: "Climate change protesters have blocked four of London's busiest bridges". Номінація climate change protesters називає Протагоніста й водночас імплікує мету – кліматичну проблематику. Лексема blocked вербалізує ACTION як порушення звичного порядку. Отже, одне речення поєднує актора, мету й конфліктну дію, задаючи драматизовану рамку події.

Слайд 12. Другий приклад: "Protesters called for city officials to slash the police budget and reallocate that money to Black residents and businesses". Тут protesters виконують роль Протагоніста, city officials і police budget позначають інституційну сферу, до якої спрямовано вимогу, а Black residents and businesses окреслюють групу, в інтересах якої висувається дія. Компонент PURPOSE виражений експліцитно через конструкцію called for ... slash / reallocate: мета полягає у перерозподілі ресурсів.

Слайд 13. Щодо внутрішньої конфліктності концепту. Медіадискурс не показує громадянське суспільство як єдиного актора, а конструює його як простір ідеологічного змагання. Це реалізується через опозиції left-wing / right-wing, liberal / conservative, модель pro- / anti- та реномінацію activists / agitators, protesters / rioters. Як приклад реномінації можна порівняти два заголовки з різних видань. У Fox News протестна група названа через негативно марковану номінацію anti-Israel agitators. Натомість у The Guardian подібна сфера протестної активності подається через описову номінацію pro-Palestinian US student protesters. Сам вибір номінації вже задає оцінну рамку: у першому випадку група делегітимізується через зв'язок із violence і clash, у другому – передусім ідентифікується як студентська протестна група.

Слайд 14. У статтях-репортажах реалізується колапсований наратив: заголовки часто функціонують як мікронаратив і швидко задає рамку прочитання. Це видно на прикладі заголовка "Police arrest 170 at NSW Rising Tide protest as activists temporarily block coal ships", де в одному реченні стиснуто учасників, дію, об'єкт і конфліктну ситуацію. В аналітичних статтях формується фрактальна структура, коли одна проблема розгортається на особистісному, локальному, національному та глобально-історичному рівнях.

Слайд 15. Оцінність формується через «боротьбу ярликів», метафоричну драматизацію та політику пам'яті. У «боротьбі ярликів» одні й ті самі актори можуть позначатися як activists, protesters, campaigners або як rioters, extremists, agitators. Метафори на зразок culture war чи stoke the fires of liberty драматизують конфлікт. А прецедентні імена й події створюють історичну рамку, яка легітимізує або делегітимізує акторів.

Слайд 16. Наступний приклад стосується політики пам'яті. У медіатекстах Батьки-засновники США, Мартін Лютер Кінг і рух за громадянські права функціонують як позитивні еталони, тоді як Гітлер, Муссоліні, Голокост або Ку-клукс-клан – як негативні історичні координати. Така апеляція до колективної пам'яті скорочує шлях до оцінки: читач отримує вже морально визначену рамку події.

Слайд 17. Узагальнення результатів показує, що CIVIL SOCIETY має стабільне інваріантне ядро в різних англomовних медіасистемах: актантну структуру конфлікту, компоненти ACTION і PURPOSE та аксіологічні механізми оцінювання. Варіативність зосереджена на периферії – у доборі лексики, жанровій організації та ідеологічній рамці.

Слайд 18. CIVIL SOCIETY є першим описаним прикладом глобалізованого політичного наративного концепту з інваріантним ядром і ідеологічно варіативною периферією. Ідеологічна позиція видання визначає не структуру концепту, а його лексичне наповнення. Інваріантність ядра доводить, що «битва наративів» – це змагання за периферію, а не за саму концептуальну схему.

Перспектива. Запропонована модель є придатною для аналізу інших соціально-політичних концептів (DEMOCRACY, HUMAN RIGHTS, MIGRATION) та для мультимодальних досліджень у соціальних мережах і телевізійному дискурсі.

На цьому Каптюров А.А. завершив представлення основних положень дисертаційного дослідження, подякував голові фахового семінару, науковому керівнику та всім учасникам за увагу до роботи й висловив готовність відповісти на запитання.

Після завершення презентації Романенко О.В. оголосила перехід до сесії запитань і відповідей. Запитання ставилися у такій послідовності.

Кандидат філологічних наук, асистент кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови Доній Т.М.: Чим саме була зумовлена необхідність застосувати модель драматичного трикутника С. Карпмана та який зв'язок Ви помітили між концепцією С. Карпмана і концепцією Е. Берна?

Каптюров А.А.: До застосування трикутника Карпмана мене привів сам матеріал. Аналіз показав, що ситуація навколо громадянського суспільства стабільно складається з трьох учасників: ураженої в правах соціальної групи, джерела несправедливості, що її утискає, і громадянського суспільства, яке її захищає. Ця тричленна конфігурація природно лягає у схему «Переслідувач – Жертва – Рятівник». Головна перевага саме моделі Карпмана перед класичною актантною моделлю Греймаса – динамічність ролей: емпірично було

зафіксовано три типи рольових трансформацій, найчастіше – коли Протагоніст під тиском репресій сам набуває статусу Жертви.

Щодо зв'язку з Берном, трикутник Карпмана 1968 року створено в межах транзакційного аналізу, який заснував Ерік Берн. Карпман був послідовником Берна і фактично формалізував у вигляді трикутника ті рольові «ігри», що Берн описав у праці «Ігри, у які грають люди». Саме бернівське поняття «перемикання» ролей є теоретичним джерелом тієї динамічності, на якій тримається адаптована в дисертації модель.

Також уточню, що трикутник Карпмана походить із психотерапевтичної моделі міжособистісних стосунків, однак його перенесення на медіатексти є обґрунтованим, оскільки, за Джеромом Брюнером, наратив є способом осмислення людського досвіду, а медіатексти також розповідають історії про конфлікти через зрозумілі ролі: хто діє, хто протидіє і хто страждає. Тому модель Карпмана адаптується для аналізу медіадискурсу як модель Протагоніст – Антагоніст – Жертва.

Доктор філологічних наук, доцент кафедри англійської філології та міжкультурної комунікації Єфименко В.А.: Чи допускаються варіації в актантній структурі: чи завжди присутня Жертва, чи можливі інші конфігурації ролей і чи всі проаналізовані приклади чітко вкладаються у запропоновану модель?

Каптюров А.А.: Модель Протагоніст – Антагоніст – Жертва у роботі розуміється не як механічна схема, яку треба примусово накласти на кожен текст, а як інструмент виявлення домінантної конфліктної організації медіадискурсу. У більшості проаналізованих текстів три позиції справді простежуються достатньо чітко: Протагоністом виступають активісти, громадські організації або ширше громадянське суспільство; Антагоністом – держава, бізнес, політичні еліти чи ідеологічні опоненти; Жертвою – соціальна група, права якої порушуються, або абстрактна цінність, наприклад демократія, права людини, довкілля чи справедливість.

Водночас в окремих випадках одна з ролей може бути імпліцитною або згорнутою. Жертва не завжди названа прямо як окремий соціальний суб'єкт: іноді вона виводиться з контексту, мети протесту або номінації самого Протагоніста, наприклад *climate activists* чи *human rights defenders*. Крім того, у медіадискурсі можливе перемикання ролей: Протагоніст, який захищає певну групу, під тиском репресій або негативної медійної оцінки сам може набувати статусу Жертви. Саме ця динаміка і стала однією з причин звернення до моделі Карпмана.

Доктор філологічних наук, доцент кафедри англійської філології та міжкультурної комунікації Єфименко В.А.: Чи не могли б Ви навести приклади концептуальних метафор, виявлених у роботі?

Каптюров А.А.: У дисертації концептуальні метафори розглядаються як один із механізмів аксіологічного навантаження концепту CIVIL SOCIETY. Серед виявлених моделей було названо передусім метафору боротьби або війни, коли громадянське суспільство подається через лексику *confrontation*, *clash*, *fight*, *battle*, *culture war*. Така метафорика переводить суспільну активність у площину конфлікту й драматизує взаємодію між Протагоністом та Антагоністом.

Також було наведено метафору голосу, коли громадянське суспільство концептуалізується як *voice of the people*, тобто як суб'єкт, що артикулює суспільні інтереси; метафору руху або тиску, коли активісти «тиснуть» на владу, «рухають» порядок денний або «блокують» звичний перебіг подій; а також метафору вогню, зокрема у формулюваннях на зразок *stoke the fires of liberty*. Ці метафори не лише образно представляють CIVIL SOCIETY, а й задають оцінну рамку: громадянське суспільство може поставати як захисник цінностей або як деструктивна сила залежно від ідеологічної позиції медіа.

Кандидат філологічних наук, асистент кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови Бугрій А.С.: Чи не могли б Ви детальніше пояснити, як у дослідженні співвідносяться поняття концепту і наративу?

Каптюров А.А.: Концепт і наратив у дисертації розглядаються як взаємодоповнювальні категорії. Концепт – це статична ментальна структура, смислове ядро, що акумулює знання й оцінки. Наратив – це динамічний механізм його розгортання в тексті, своєрідний смисловий каркас, що вбудовує сюжетні лінії й ідеологічно забарвлює концепт.

Поєднати їх дозволяє термін С. Жаботинської «наративний концепт» – це метатекст, що об'єднує множину текстів зі спільними персонажами, подіями й відносинами. Саме завдяки цьому CIVIL SOCIETY кваліфікується як політичний наративний концепт: він похідний від багатьох окремих історій, розказаних різними нараторами, а їхні дійові особи укладаються в запропоновану трикутну актантну модель.

Наприклад, концепт CIVIL SOCIETY як статична структура містить компоненти ACTION і PURPOSE. Але в конкретному заголовку «*Climate activists block London bridges*» ці компоненти розгортаються в мінінаратив: є актор (activists), дія (block), імпліцитна мета (кліматична справедливість), відразу виникає конфліктна рамка. Саме так наратив активує й ідеологічно забарвлює концепт.

Кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови Підгрушна О.Г.: Чи не могли б Ви докладніше охарактеризувати корпус, використаний для аналізу вербалізації концепту CIVIL SOCIETY, зокрема принципи й критерії формування масиву текстів?

Каптюров А.А.: Масив текстів формувався з урахуванням необхідності довести глобалізований характер концепту CIVIL SOCIETY. Корпус розглядався як інструмент перевірки гіпотези: свідомо включено видання чотирьох країн, що репрезентують три національні варіанти англійської мови – британський, американський, австралійський – і міжнародний редакційний стандарт глобальних агенцій, а також різні типи медіасистем: глобальні інформаційні агенції, якісну пресу, суспільне мовлення, провідні новинні платформи та тематичні ресурси.

Загалом це 507 статей обсягом понад 370 тисяч слів за 2018–2024 роки. Корпус має свідому дворівневу структуру. Перший рівень – глобальні агенції AFP, AP, AAR, які продукують стандартизований контент і формують інваріантне ядро концепту. Другий рівень – національні та тематичні медіа (BBC, The Guardian, The New York Times, Fox News, CNN, Carbon Brief), які ідеологічно адаптують цей контент і формують варіативну периферію. Саме зіставлення двох рівнів дає змогу верифікувати глобалізованість концепту. За

жанром корпус поділяється на 80 % новинних репортажів і 20 % аналітичних статей.

Також поясню, що хронологічні межі 2018–2024 років обрані не довільно. 2018 рік маркує початок виразної глобальної активізації громадянського суспільства: перші масові кліматичні страйки, зростання популістських рухів, тобто саме той момент, коли концепт набуває підвищеного медійного навантаження. 2024 рік забезпечує актуальний зріз. Принцип відбору статей – наявність словосполучення *civil society* у заголовку або першому абзаці тексту, що гарантує тематичну релевантність без штучного розширення вибірки.

Доктор філологічних наук, доцент, доцент кафедри стилістики та мовної комунікації Сизонов Д.Ю.: Чому саме CIVIL SOCIETY номінується у роботі як глобалізований концепт і як ця кваліфікація співвідноситься з іншими категоріями, використаними в дисертації?

Каптюров А.А.: Під «глобалізованим концептом» у роботі розуміється не просто поняття, відоме в різних країнах, а концепт, який активно функціонує в міжнародному медіапросторі й зберігає подібну структуру в різних англomовних медіасистемах.

На відміну від міжнародного концепту, який може мати лише спільне базове значення, глобалізований концепт має три ознаки: транскордонну медіаціркуляцію, стабільне ядро за варіативної периферії та подібне функціонування в різних варіантах англійської мови.

До CIVIL SOCIETY ця кваліфікація застосовується тому, що в усіх досліджених медіа стабільно відтворюються актантна структура Протагоніст – Антагоніст – Жертва, компоненти ACTION і PURPOSE та аксіологічні механізми оцінювання. Варіюється переважно периферія: добір лексики, оцінка та ідеологічна рамка. Саме тому «глобалізований концепт» є результатом дослідження, а не вихідним припущенням: аналіз корпусу показав, що ядро концепту CIVIL SOCIETY залишається стабільним у різних англomовних медіасистемах, тоді як відмінності зосереджені переважно на периферії.

Кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови Колодій Б.М.: У яких саме різних формах існує концепт CIVIL SOCIETY з огляду на практичний досвід країн? Що є конститутивною властивістю CIVIL SOCIETY?

Каптюров А.А.: Під «різними формами» маю на увазі не різні мовні форми концепту CIVIL SOCIETY, а різні практичні моделі існування громадянського суспільства в політичному й соціальному досвіді окремих країн.

Наприклад, в англо-американській традиції громадянське суспільство часто пов'язується з правозахисною діяльністю, громадськими організаціями, адвокацією, свободою асоціацій і контролем влади. У європейському контексті воно може більше проявлятися через інститути соціального партнерства, профспілки, асоціації, благодійні та волонтерські організації. У країнах із досвідом демократичних трансформацій громадянське суспільство часто набуває протестної, мобілізаційної або волонтерської форми. Натомість в авторитарних або напівавторитарних системах воно може існувати в обмеженому, контрольованому або опозиційному форматі.

Тобто йдеться про те, що концепт CIVIL SOCIETY має спільне інваріантне ядро – громадська дія та суспільно значуща мета, але його практичне наповнення залежить від політичного режиму, історичного досвіду, рівня демократичних свобод, ролі держави та традицій громадської участі. У цьому місці роботи формулювання можна уточнити: «з огляду на практичний досвід країн, у яких громадянське суспільство реалізується через різні соціально-інституційні моделі».

Конститутивною властивістю CIVIL SOCIETY визначаю внутрішню конфліктність. Концепт формується через дію громадянського суспільства, спрямовану на певну суспільно значущу мету, і через його взаємодію або протистояння з іншими акторами – державою, бізнесом, елітами. Тому CIVIL SOCIETY у роботі постає не як статичний концепт, а як концепт дії, мети й конфлікту.

Кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології та міжкультурної комунікації Боцман А.В.: Як у дослідженні слід розуміти поняття стратегічного наративу і які ознаки є ключовими в цьому аспекті?

Каптюров А.А.: Стратегічний наратив можна визначити як сукупність історій про минуле, теперішнє й майбутнє, які через апеляцію до емоцій, цінностей, міфів та історичних аналогій формують сприйняття аудиторії й допомагають досягати політичних, соціальних або ідеологічних цілей. Це не просто розповідь про події, а спосіб організації реальності, що задає готову інтерпретаційну рамку.

Це поняття розробляється в працях Алістера Міскіммона, Бена О'Лафліна та Лори Розелл, Денніса Мамбі, Георгія Почепцова, Фріца Брейтгаупта, а в українському контексті – у дослідженнях Дмитра Дубова, Тараса Дзюби та Анастасії Баровської.

Ключовими ознаками стратегічного наративу є стратегічна цілеспрямованість, мобілізація або демобілізація аудиторії, опора на емоції, цінності, міфи та історичні аналогії, поєднання минулого, теперішнього й майбутнього, множинність наративів і повторюваність ключових смислів, а також редукція множинності значень, тобто звуження простору можливих інтерпретацій. Саме редукція множинності значень є визначальною ознакою, оскільки стратегічний наратив заздалегідь задає, хто є легітимним актором, хто є загрозою, хто є жертвою і як подію слід оцінювати.

У матеріалі дисертації CIVIL SOCIETY функціонує саме як результат конструювання таких стратегічних наративів. Показовий приклад: той самий протест у різних виданнях може позначатися або як *civil society defending democracy*, або як *radical activists disrupting order*. Обидва формулювання наперед визначають, хто є легітимним актором громадянського суспільства, а хто – загрозою. Саме тому концепт CIVIL SOCIETY у медіадискурсі втрачає політологічну нейтральність і стає інструментом у «битві наративів».

Кандидат філологічних наук, асистент кафедри англійської філології та міжкультурної комунікації Попівняк О.О.: Які специфічні ознаки концепту CIVIL SOCIETY на відміну від інших концептів?

Каптюров А.А.: Специфіку CIVIL SOCIETY насамперед характеризує введене у роботу поняття «політичний наративний концепт». Від суміжних понять – медіаконцепту й ідеологічного концепту – він відрізняється трьома

ознаками: обов'язковою актантною структурою конфлікту, домінантною функцією мобілізації чи демобілізації аудиторії та метатекстовою когерентністю, тобто здатністю розрізнених текстів утворювати єдиний наратив.

До цього додаються риси, специфічні саме для цього концепту: внутрішня конфліктність – медіа конструюють громадянське суспільство не як єдиного актора проти держави, а як роздроблений простір ідеологічного змагання; інваріантне ядро ACTION/PURPOSE з ідеологічно варіативним наповненням; концептуальна відкритість – відсутність єдиної дефініції; і глобалізований характер. Тобто, на відміну від інших концептів, CIVIL SOCIETY обов'язково розгортається через конфлікт, спрямований на мобілізацію або демобілізацію аудиторії, і скріплює розрізнені тексти в єдиний ідеологічний метатекст.

Кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови Борис Д.П.: Що автор розуміє під словом «номіналізація» в межах дисертаційного дослідження?

Каптюров А.А.: Термін «номіналізація» потребує уточнення, оскільки в українській та англійській лінгвістичних традиціях він може мати різний обсяг значення.

У цьому фрагменті роботи я вживав його не у вузькому морфологічному сенсі, тобто не лише як перехід дієслова в іменник, а ширше – у функціонально-дискурсивному значенні, характерному саме для аналізу англійського медіатексту. Йшлося про те, що дія часто подається не дієсловом, а іменниковою формою: protest, demonstration, march, rally. У такому разі фокус зміщується з того, хто саме діє, на саму подію як факт медійного повідомлення.

Я погоджуюся, що це місце варто термінологічно уточнити. У фінальній редакції коректніше буде говорити не просто про «номіналізацію», а про «іменникову репрезентацію дії», «подієві іменники» або «номінативне оформлення дії в медіатексті».

Кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови Борис Д.П.: Чи можна повноцінно протиставляти поняття «лексика діалогу» та «лексика конфронтації»? Чи можливий конфронтаційний діалог і чи не варто добрати точніший паралельний термін до поняття конфронтації?

Каптюров А.А.: У роботі це протиставлення використовується як аналітична опозиція двох полюсів медійної репрезентації CIVIL SOCIETY, але воно не повинно сприйматися як абсолютна антонімія. Лексика діалогу позначає переговорність, взаємодію, участь, обговорення, співпрацю, намагання досягти компромісу. Лексика конфронтації позначає протест, спротив, блокування, зіткнення, тиск, боротьбу або порушення звичного порядку.

Я погоджуюся, що діалог може бути конфронтаційним, якщо він відбувається в умовах гострого конфлікту. Тому у фінальній редакції доцільно уточнити термінологію і говорити не про абсолютне протиставлення діалогу й конфронтації, а про співвідношення кооперативно-переговорної та конфронтаційно-мобілізаційної лексики. Це дозволяє точніше передати матеріал дослідження: йдеться не про заперечення діалогу як такого, а про різні способи медійного представлення дії громадянського суспільства.

Кандидат філологічних наук, асистент кафедри української мови та прикладної лінгвістики Строкаль О.М.: Чи бралися до уваги коментарі до медійних текстів, оскільки коментарі також формують медіадискурс і можуть бути верифікацією успішності або неуспішності авторської стратегії чи авторської інтерпретації?

Каптюров А.А.: В основний корпус дослідження були включені редакційні медіатексти – новинні репортажі та аналітичні статті, тоді як коментарі читачів не становили матеріалу цієї дисертації. Це було зроблено свідомо для збереження однорідності корпусу, порівнюваності текстів і можливості аналізувати саме редакційні стратегії конструювання концепту CIVIL SOCIETY.

Водночас погоджуюся, що коментарі є важливим рівнем медіадискурсу, оскільки вони відображають рецепцію, реакцію аудиторії та вторинне переосмислення запропонованих медіа наративів. Тому аналіз коментарів, соціальних мереж і мультимодальної взаємодії може стати перспективою подальшого дослідження, особливо для перевірки того, наскільки успішно або неуспішно медіатекст нав'язує аудиторії певну інтерпретаційну рамку.

Після завершення сесії запитань і відповідей Романенко Олена Віталіївна подякувала учасникам за фахові питання та оголосила перехід до виступів рецензентів.

Після відповідей на запитання виступили **рецензенти:**

Кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології та міжкультурної комунікації Алексєєва І.О.: зазначила, що рецензована дисертаційна робота справила позитивне враження, оскільки в ній вибудовується чітка, гармонійна й цілісна система дослідження концепту CIVIL SOCIETY. Рецензент наголосила, що робота демонструє вдале поєднання політологічного й лінгвістичного підходів, а її загальна концепція, методологічна рамка та висновки є переконливими.

Водночас Алексєєва Ірина Олексіївна висловила окремі зауваження до деталей тексту дисертації. Зокрема, вона погодилася з доцільністю аналізу історії філософської думки щодо поняття громадянського суспільства, адже такий аналіз виводить дослідження на рівень глобалізованості й всеосяжності концепту. Разом із тим рецензент зауважила, що у першому розділі, на її думку, занадто детально розглянуто окремі положення Конституції Сполучених Штатів Америки, тоді як дисертація присвячена глобалізованому концепту, а США не є єдиною англomовною країною, медіатексти якої становлять матеріал дослідження.

Другий блок зауважень стосувався формулювань. Алексєєва Ірина Олексіївна звернула увагу на фразу у висновках до першого розділу про те, що концепт «має інституційний характер і спрямований на адресата». У зв'язку з цим рецензент запропонувала уточнити, які саме риси забезпечують інституційний характер дискурсу, а також чи може існувати дискурс, не спрямований на адресата. Окремо було зауважено, що формулювання про те, ніби дискурсивний аналіз відіграє ключову роль у формуванні умов політичної влади конструювати нові реальності, потребує редагування, оскільки

дискурсивний аналіз у дисертації є інструментом дослідження, а не засобом структурування реальності.

Підсумовуючи, Алексєєва Ірина Олексіївна зазначила, що наведені зауваження не стосуються сутності роботи, її підходу та основних висновків. Рецензент підтримала основні положення і результати дисертаційного дослідження та висловила позитивну оцінку роботі.

Каптюров А.А.: подякував Алексєєвій І.О. за уважне прочитання дисертації та надані коментарі. Відповідаючи на зауваження щодо Конституції США, здобувач погодився, що в контексті глобалізованого концепту доцільно ширше врахувати й інші політико-правові традиції, зокрема британську та австралійську, а також уточнити баланс матеріалу в теоретичному розділі. Щодо інституційності дискурсу Каптюров А.А. пояснив, що мав на увазі медіа як соціальний інститут, що оперує певними мовними кліше, термінами й усталеними способами репрезентації подій, проте погодився, що спрямованість на адресата є радше загальною ознакою дискурсу, а не його специфічною інституційною рисою. Здобувач також погодився з потребою переформулювати тезу про дискурсивний аналіз як інструмент дослідження.

Кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології та міжкультурної комунікації Білецька Т.О.: зазначила, що дисертаційна робота та виступ здобувача справили дуже позитивне враження. Вона відзначила ґрунтовність першого розділу, хоча й погодилася з попередньою рецензенткою в тому, що окремі фрагменти теоретичної частини можуть бути надмірно деталізованими. Рецензент наголосила, що еволюцію концепту CIVIL SOCIETY досліджено докладно, а сам концепт розглянуто з різних вимірів – когнітивного, наративного й аксіологічного.

Окремо Білецька Тетяна Олександрівна підкреслила, що дисертант поставив перед собою складне завдання, оскільки поєднання кількох дослідницьких вимірів могло створити ризик надмірної широти теми. Проте, на думку рецензентки, робота виявилася ґрунтовною, цілісною й цікавою для прочитання. Було позитивно оцінено використання моделі драматичного трикутника С. Карпмана, добір прикладів та наявність кількісних підрахунків, які посилюють доказовість дисертаційного дослідження.

Окреме зауваження стосувалося положення, винесеного на захист, де йдеться про три стратегії ідеологічного оцінювання: стратегію реномінації, стратегію метафоричної драматизації та стратегію мнемонічної легітимації. Рецензент наголосила, що ці стратегії фактично розкриті в дисертації, приклади наведені й висновки доведені, однак у самому тексті доцільно послідовніше ввести відповідну термінологію та назвати їх саме як окремі стратегії.

Робота є цікавою, динамічною, утримує увагу читача й демонструє високий рівень наукової підготовки здобувача. Висловлені зауваження, на її думку, не впливають на якість дисертації та мають рекомендаційний характер.

Після виступів рецензентів Романенко Олена Віталіївна оголосила перехід до відкритого обговорення та запросила висловитися учасників семінару, які бажають долучитися до дискусії.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Доктор філологічних наук, професор кафедри східнослов'янської філології та інформаційно-прикладних студій Снитко О.С.: у своєму виступі зазначила, що ознайомила з дисертаційною роботою повністю і що робота справила на неї позитивне враження. Вона підкреслила низку рис, які, на її думку, дають підстави рекомендувати дисертацію до захисту. Передусім було відзначено вдале поєднання двох складників – політологічного й лінгвістичного. Снитко О.С. наголосила, що для аналізу концепту CIVIL SOCIETY важливо враховувати не лише мовні засоби, а й політичну, правову та історичну основу його формування.

У продовження цього Снитко Олена Степанівна звернула увагу на етноспецифіку формування концепту громадянського суспільства в західному та українському контекстах. На її думку, у західному демократичному світі концепт CIVIL SOCIETY формується через аналіз конституційних положень, законів, демократичних принципів та історичних передумов, тоді як в українській свідомості громадянське суспільство значною мірою формується через досвід Революції на граніті, Помаранчевої революції, Революції гідності та російсько-української війни. Саме тому увагу здобувача до законодавчих і правових елементів концепту вона визнала виправданою.

Снитко Олена Степанівна також позитивно оцінила поєднання понять концепту й наративу в дисертації. Вона зазначила, що наратив є способом пізнання навколишнього світу й водночас способом формування концептів, а також тією оповіддю, у якій концепт об'єктивується й вербалізується. У зв'язку з цим було рекомендовано звернути увагу на нові праці з наратологічної проблематики для посилення бібліографічної підтримки відповідних положень дисертації.

Окремо Снитко Олена Степанівна долучилася до дискусії про номіналізацію. Вона наголосила, що варто звернути увагу не лише на саме термінологічне визначення номіналізації, а й на функції номіналізованих конструкцій. Як приклад було згадано радянський дискурс, у якому прийом номіналізації міг використовуватися для послаблення ідеї суб'єктності. Підсумовуючи, Снитко Олена Степанівна приєдналася до позитивної оцінки роботи та висловила за рекомендацію дисертації до захисту.

Доктор філологічних наук, доцент, доцент кафедри стилістики та мовної комунікації Сизонов Д.Ю.: у своєму виступі зазначив, що тема дисертації є перспективною, зокрема з огляду на можливість її подальшої проєкції на український медійний і суспільно-політичний простір. Він підтримав думку Снитко О.С. про те, що український контекст є особливо важливим в умовах війни, оскільки змінюється не лише українське громадянське суспільство, а й сприйняття України та українського суспільства в європейському просторі.

Сизонов Дмитро Юрійович звернув увагу на термінологічний ряд, який використовується у дисертації, зокрема на поняття концепту, глобалізованого концепту, наративу, медіатексту й медіадискурсу. На його думку, саме системність цього терміноряду репрезентує цілісність роботи, хоча окремі поняття потребують чіткішого розмежування. Водночас було позитивно

відзначено, що здобувач не сприймає англomовні медіаджерела як нейтральні чи однорідні, а враховує екстралінгвальні чинники: ідеологічну позицію медіа, орієнтацію на цільову аудиторію, медійний консюмеризм та прагнення задовольнити інформаційні або емоційні запити суспільства.

У контексті українського досвіду Сизонов Дмитро Юрійович підкреслив, що громадянське суспільство в Україні репрезентується через волонтерів, благодійні фонди, активістів і громадські ініціативи, які взяли на себе важливі суспільні функції. Він зазначив, що дисертація поглиблює вивчення когнітивних, аксіологічних, наративних і прагматичних особливостей вербалізації концепту CIVIL SOCIETY та може бути цікавою не лише лінгвістам, а й політтехнологам і фахівцям із політичної комунікації. Виступаючий підтримав роботу та привітав здобувача і наукового керівника з актуальною проблематикою дослідження.

Кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови Борис Д.П.: також долучився до відкритого обговорення. Він наголосив, що дисертація є міждисциплінарною роботою на стику лінгвістики й політології, але навіть у межах лінгвістики поєднує кілька аспектів – наратологічний, когнітивний та аксіологічний. На його думку, такі роботи складно оцінювати лише з позицій однієї дисципліни, оскільки вузько дисциплінарний підхід неминуче демонструє певну неповноту щодо дослідження, яке за своєю природою є міждисциплінарним.

Борис Дмитро Петрович зазначив, що складність міждисциплінарних досліджень полягає у співвідношенні поняттєвого апарату, методології та термінології різних наукових галузей. Водночас саме в цьому він убачає цінність дисертації, оскільки вона прокладає шлях у тих аспектах, які раніше не були досліджені саме в такому ракурсі. Він підкреслив, що робота написана цікаво, системно, структуровано, монолітно й науково.

Окремо Борис Дмитро Петрович відзначив вишукану наукову мову здобувача та його вміння оперувати сучасною метамовою опису лінгвістики й політології. На його думку, дослідження вже є готовим до подальших етапів атестації, а подальші правки мають стосуватися не структурної перебудови, а переважно технічних моментів, формулювань і добору термінології. Виступаючий підтримав рекомендацію дисертації до захисту.

Доктор філологічних наук, доцент кафедри англійської філології та міжкультурної комунікації Єфименко В.А.: у відкритому обговоренні наголосила на безумовній актуальності теми, оскільки концепт громадянського суспільства в медіатекстах, взаємовідношення між мовою, владою та ідеологічними смислами залишаються надзвичайно важливими для сучасної гуманітаристики. Вона також відзначила значну емпіричну базу дослідження та методологічний інструментарій, що поєднує когнітивну лінгвістику, наратологію й критичний дискурс-аналіз.

Єфименко Вікторія Антонівна підкреслила, що в результаті такого методологічного поєднання дисертація становить багаторівневе й різнобічне дослідження концепту CIVIL SOCIETY, що відповідає заявленій меті роботи. Вона підтримала дисертацію як актуальне, оригінальне й сучасне дослідження та приєдналася до висловлених рекомендацій щодо її подальшого захисту.

Науковий керівник – доктор філологічних наук, професор кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови Славова Л.Л.: звернулася до учасників семінару із заключним словом. Вона зазначила, що є науковим керівником цієї роботи не так давно, оскільки дослідження переважно виконувалося в Центрі наукових досліджень і викладання іноземних мов НАН України. Було наголошено, що попереднім науковим керівником Каптюрова А.А. була доктор філологічних наук, професор Ільченко Ольга Миколаївна, під керівництвом якої було виконано основну частину роботи.

Славова Людмила Леонардівна повідомила, що Каптюров А.А. був поновлений у складі аспірантів Навчально-наукового інституту філології відповідно до наказу від 30 січня 2026 року, після чого її було призначено другим науковим керівником. На завершальному етапі разом зі здобувачем було фіналізовано текст дисертації, а повний висновок наукового керівника долучено до матеріалів справи.

У заключному слові науковий керівник зазначила, що дисертаційне дослідження Каптюрова Андрія Андрійовича присвячено комплексному когнітивно-аксіологічному та наративному аналізу механізмів вербалізації та функціонування концепту CIVIL SOCIETY в сучасному англomовному медіадискурсі. Тема є актуальною з огляду на зростання ролі засобів масової інформації у конструюванні соціальної реальності та формуванні суспільної думки, а також через відсутність системного опису засобів вербалізації зазначеного концепту в лінгвістичній науці. Було підкреслено, що в умовах епохи постправди та посиленої ідеологічної поляризації суспільства вивчення механізмів конструювання концептів у медіадискурсі має особливе теоретичне й прикладне значення.

Славова Л.Л. наголосила, що наукова новизна роботи полягає в тому, що в ній уперше здійснено комплексний лінгвокогнітивний та наративний аналіз глобалізованого концепту CIVIL SOCIETY в сучасному англomовному медіадискурсі. До найбільш значущих здобутків було віднесено введення поняття «політичний наративний концепт» як самостійного теоретичного конструкту, адаптацію моделі драматичного трикутника С. Карпмана до потреб медіадискурсивного аналізу, виокремлення та детальний опис компонентної структури концепту ACTION і PURPOSE, а також розроблення авторської моделі аксіологічного комплексу медійних текстів про громадянське суспільство.

Окремо науковий керівник відзначила обґрунтованість і системність теоретико-методологічної основи дисертації. Здобувач продемонстрував глибоке знання сучасних наукових парадигм критичного дискурс-аналізу, теорії концептуальної метафори, наратології та вітчизняного мовознавства, зокрема теорії політичного наративного концепту С.А. Жаботинської. Синергія цих підходів дала змогу реалізувати багатовимірний аналіз досліджуваного явища, а концептуальний, компонентний, контекстуальний, фреймовий і наративний аналіз у поєднанні з елементами кількісного контент-аналізу забезпечили переконливу доказову базу для авторських висновків.

Репрезентативність і надійність результатів, за словами Славої Л.Л., забезпечені значним обсягом емпіричного матеріалу: корпусом із 507 статей загальним обсягом понад 370 тисяч слів із провідних англomовних онлайн-

видань BBC, The Guardian, The New York Times, Fox News, CNN, AP, AAP, AFP за 2018-2024 роки. Географічне охоплення вибірки, що включає Велику Британію, США, Австралію та міжнародні інформаційні агентства, є достатнім для верифікації глобалізованого характеру концепту, заявленого в темі роботи.

До безперечних теоретичних здобутків дисертації науковий керівник віднесла введення та операціоналізацію поняття «політичний наративний концепт», що вирізняється трьома диференційними ознаками: обов'язковою актантною структурою конфлікту, мобілізаційною прагматичною функцією та метатекстовою когерентністю. Особливої уваги заслуговує авторська тринарна актантна модель «Протагоніст - Антагоніст - Жертва», розроблена на основі адаптації драматичного трикутника Карпмана, а також емпірично зафіксовані три типи рольових трансформацій між актантами.

Славова Л.Л. підкреслила, що кількісне підтвердження домінування конфронтаційної лексики над лексикою кооперації у співвідношенні 13:1 надає висновкам переконливого доказового характеру. Продуктивним є також виявлений авторський патерн «ідеологічної імплікатури»: PURPOSE у медійних текстах частіше імплікується через номінацію Протагоніста, ніж виражається експліцитно. Авторська модель аксіологічного комплексу, що охоплює стратегії реномінації, тобто «боротьбу ярликів», метафоричної драматизації та мнемонічної легітимації, є теоретично обґрунтованою й підкріпленою переконливим ілюстративним матеріалом.

Науковий керівник також зазначила, що результати дисертаційного дослідження належно апробовані: здобувач виступав із доповідями на чотирьох наукових конференціях різного рівня, зокрема міжнародних. Основні положення роботи висвітлено у 8 публікаціях, серед яких 3 статті у фахових виданнях України категорії «Б» та 1 стаття у виданні, індексованому в міжнародній базі SCOPUS, що відповідає встановленим вимогам.

Підсумовуючи, Славова Людмила Леонардівна подякувала учасникам семінару за висловлені коментарі, зауваження і питання. Вона зазначила, що зауваження щодо термінологічного уточнення поняття номіналізації, розмежування суміжних термінів і редагування окремих формулювань заслуговують на увагу й будуть враховані, однак вони є точковими, стосуються окремих формулювань, а не концептуальної архітектури роботи, і не потребують структурних змін.

На думку наукового керівника, дисертація Каптюрова Андрія Андрійовича «Глобалізований концепт CIVIL SOCIETY в англomовному медіадискурсі: когнітивно-аксіологічний аспект» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, що відповідає вимогам, встановленим до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Робота містить нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, які в сукупності розв'язують актуальне наукове завдання у галузі медіалінгвістики, когнітивної лінгвістики та критичного дискурс-аналізу. Славова Л.Л. наголосила, що дисертаційна робота може бути рекомендована до захисту, і попросила колег підтримати відповідне рішення міжкафедрального фахового семінару.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Каптюрова Андрія Андрійовича на тему:
«Глобалізований концепт CIVIL SOCIETY в англomовному медіадискурсі: когнітивно-аксіологічний аспект»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 035 Філологія

1. Обґрунтування вибору теми дослідження. Дисертацію присвячено комплексному когнітивному, аксіологічному та наративному дослідженню механізмів вербалізації й функціонування концепту CIVIL SOCIETY в сучасному англomовному медіадискурсі. Актуальність дослідження зумовлена ключовою роллю засобів масової інформації у формуванні суспільної свідомості, конструюванні соціальної реальності та поширенні ідеологічних смислів. У сучасному медіапросторі громадянське суспільство постає не лише як соціально-політичний феномен, а й як концепт, що набуває конкретного когнітивного, аксіологічного й наративного наповнення.

Вибір теми також обумовлений тим, що CIVIL SOCIETY є центральним концептом демократичних суспільств, індикатором соціальних напружень, конфліктів і ціннісних зрушень. Медіатексти здатні репрезентувати громадянські ініціативи як легітимну форму боротьби за права, свободу, справедливість і демократію або, навпаки, як деструктивну активність, що загрожує суспільному порядку. Тому аналіз мовних засобів і наративних стратегій репрезентації CIVIL SOCIETY дозволяє виявити, як медіа конструюють образ громадянського суспільства, які групи отримують «право голосу», які маргіналізуються та яким чином мова стає інструментом боротьби за інтерпретацію соціальної реальності.

Наукова проблема полягає у відсутності системного опису засобів вербалізації, наративного моделювання та аксіологічного наповнення концепту CIVIL SOCIETY в англomовному медіадискурсі. Саме цю прогалину заповнює дисертаційне дослідження.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол № 12 від 5 травня 2026 року). Дисертаційне дослідження виконано відповідно до наукового профілю спеціальності 035 Філологія та спрямовано на розвиток актуальних напрямів сучасної медіалінгвістики, когнітивної лінгвістики, політичної лінгвістики, наратології та критичного дискурсу-аналізу.

3. Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є побудова комплексної лінгвокогнітивної моделі репрезентації концепту CIVIL SOCIETY в англomовному медіадискурсі, що розкриває механізми конструювання ідеологічних смислів через наративні, аксіологічні та прагматичні стратегії медійних текстів.

Для досягнення поставленої мети розв'язано такі завдання: систематизовано теоретичні засади дослідження, уточнено поняття медіадискурсу, концепту та наративу; простежено еволюцію концепту CIVIL SOCIETY та виявлено його основні моделі структуризації у дискурсі; визначено

модель організації концепту CIVIL SOCIETY у медіадискурсі на основі аналізу його актантної структури; окреслено та охарактеризовано компоненти ACTION і PURPOSE та способи їх вербалізації; встановлено наративні стратегії конструювання образу громадянського суспільства в репортажах та аналітичних статтях; виявлено й описано лексичні, метафоричні та інтертекстуальні засоби створення аксіологічного компонента у висвітленні діяльності громадянського суспільства.

4. Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є глобалізований концепт CIVIL SOCIETY, вербалізований в англomовному медіадискурсі.

5. Предмет дослідження. Предметом дослідження є когнітивна структура, аксіологічний потенціал та наративні стратегії репрезентації концепту CIVIL SOCIETY в англomовному медіадискурсі як інструменти конструювання ідеологічних смислів.

6. Методи дослідження. Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань застосовано комплексний міждисциплінарний підхід, що інтегрує інструментарій когнітивної лінгвістики, критичного дискурс-аналізу, наратології та медіалінгвістики. Загальнонаукові методи аналізу, синтезу, індукції, дедукції, спостереження й моделювання забезпечили логіку дослідження, узагальнення отриманих результатів та побудову цілісної моделі концепту.

Серед спеціальних методів використано концептуальний аналіз, що охоплював дефініційний, контекстуальний, компонентний і фреймовий аналізи; елементи дискурсивно-історичного підходу Р. Водак у межах критичного дискурс-аналізу; наративний аналіз для ідентифікації актантної моделі Протагоніст – Антагоніст – Жертва та жанрових сюжетних ліній; аналіз оцінної лексики, метафор, прецедентних текстів і конотонімів; методики кількісного та якісного контент-аналізу; компонентний аналіз лексичних одиниць; метод словникових дефініцій; компаративний лінгвостилістичний аналіз.

7. Наукова новизна дослідження. Наукова новизна полягає в тому, що в дисертації вперше здійснено комплексний лінгвокогнітивний, наративний та аксіологічний аналіз глобалізованого концепту CIVIL SOCIETY в сучасному англomовному медіадискурсі шляхом інтеграції інструментарію критичного дискурс-аналізу, когнітивної лінгвістики та наратології для виявлення його ідеологічного функціонування.

Вперше введено поняття «політичний наративний концепт» як різновид глобалізованого медіаконцепту, що має обов'язкову актантну структуру конфлікту, функцію мобілізації або демобілізації аудиторії та метатекстову когерентність. Концепт CIVIL SOCIETY кваліфіковано як прототипний політичний наративний концепт в англomовному медіадискурсі.

Вперше запропоновано тринарну актантну модель репрезентації концепту CIVIL SOCIETY (Протагоніст – Антагоніст – Жертва), розроблену на основі адаптації драматичного трикутника С. Карпмана до медіадискурсивного аналізу. На відміну від класичної актантної моделі, ця модель враховує динамічність ролей, зокрема перехід Протагоніста у статус Жертви, делегітимацію Жертви як Антагоніста та надання Антагоністу рис альтернативного Протагоніста.

Удосконалено опис когнітивної структури концепту через виокремлення компонентів ACTION і PURPOSE та встановлення ідеологічно зумовленої

асиметрії їх вербалізації в медіатекстах різної політичної орієнтації. З'ясовано, що структура концепту є інваріантною, тоді як лексичне наповнення його компонентів залежить від ідеологічного профілю видання.

Набуло подальшого розвитку вивчення внутрішньої конфліктності соціально-політичних концептів у медіадискурсі. Доведено, що CIVIL SOCIETY у медіа постає не як монолітний актор, а як роздроблений простір ідеологічного змагання, що вербалізується через бінарні опозиції, модель pro-/anti- та реномінацію тих самих суб'єктів у різних виданнях.

Встановлено жанрово специфічні моделі наративного моделювання концепту CIVIL SOCIETY: колапсований наратив у статтях-репортажах і фрактальну наративну структуру в аналітичних текстах. Описано авторську модель аксіологічного комплексу медійних текстів про громадянське суспільство, що складається зі стратегії реномінації («боротьби ярликів»), стратегії метафоричної драматизації та стратегії мнемонічної легітимації.

8. Теоретичне значення. Теоретичне значення дисертаційного дослідження полягає у внеску в розвиток кількох суміжних галузей сучасної лінгвістики. Робота розширює теоретичне та методологічне підґрунтя медіалінгвістики, демонструючи, як інтеграція когнітивного, наративного та критичного підходів дозволяє здійснювати багатовимірний аналіз медіатекстів.

Дисертація робить внесок у розвиток когнітивної лінгвістики та лінгвоконцептології, пропонуючи детальну модель структури соціально-політичного концепту CIVIL SOCIETY та механізмів його вербалізації в динамічному комунікативному середовищі. Виокремлення компонентів ACTION та PURPOSE, а також аналіз внутрішньої конфліктності концепту уточнюють уявлення про те, як складні абстрактні поняття функціонують у свідомості носіїв мови й актуалізуються в дискурсі.

Дослідження збагачує теорію наративу та наратологію, оскільки застосовує й адаптує наративні моделі до аналізу нехудожніх, політично заангажованих медійних текстів. Воно також розвиває інструментарій критичного дискурс-аналізу, емпірично доводячи, як лексичні вибори, метафори, інтертекстуальність і конотоніми використовуються для конструювання ідеології, легітимації влади та ведення «політики пам'яті».

9. Практичне значення. Практична значущість дисертації полягає в тому, що її результати можуть бути використані в подальших дослідженнях у галузі медіа та політичної лінгвістики, когнітивної лінгвістики, стилістики англійської мови, лінгвістики тексту, інтерпретації тексту та критичного дискурс-аналізу.

Матеріали й висновки дослідження можуть бути застосовані під час розроблення та викладання курсів з медіалінгвістики, політичної лінгвістики, когнітивної лінгвістики, стилістики, наратології та інтерпретації тексту. Отримані результати також можуть бути використані для створення тренінгів з медіаграмотності, спрямованих на розвиток навичок критичного аналізу інформації, розпізнавання маніпулятивних стратегій і протидії ідеологічному впливу в медіа.

10. Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою працею Каптюрова Андрія Андрійовича, в якій висвітлено власні ідеї, теоретичні положення, аналітичні спостереження та висновки автора. Усі результати дисертаційного дослідження отримані здобувачем особисто.

Використані в роботі ідеї, положення, результати й тексти інших авторів мають відповідні посилання. Опубліковані за темою дисертації праці є одноосібними.

Дисертаційна робота пройшла перевірку на дотримання академічної доброчесності. Ознак порушення академічної доброчесності, зокрема неправомірних текстових запозичень, не встановлено.

11. Апробація результатів дослідження. Ключові положення та результати наукової роботи апробовано в доповідях на наукових конференціях: 1) «Дискурс професійної і творчої комунікації: лінгвокультурний, когнітивний, перекладацький та методичний аспекти», VIII Міжнародна науково-практична конференція, КПІ імені Ігоря Сікорського, Київ, 2023; 2) *Modern Trends in the Development of Science and Society: Proceedings of the International Scientific Conference*, Rotterdam, 2025; 3) «Мова як світ світів. Граматика і поетика текстових структур», 19-та Міжнародна наукова конференція, Київ, 2025; 4) «Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу», Всеукраїнська наукова конференція пам'яті доктора філологічних наук, професора Д.І. Квеселевича, Житомир, 2026.

12. Публікації. Ключові положення та результати дослідження висвітлено у 8 публікаціях, серед яких 3 статті у наукових фахових виданнях України категорії «Б», 1 стаття в іноземному збірнику, що входить до міжнародної наукометричної бази Scopus, та 4 праці апробаційного характеру.

Список опублікованих праць за темою дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України:

(які входять до переліку МОН України)

1. Kaptiurov, A. (2024). Conceptual analysis of 'CIVIL SOCIETY' in English academic discourse. *Мовні і концептуальні картини світу*, 76(2), 198–210. <https://doi.org/10.17721/2520-6397.2024.2.11>

2. Kaptiurov, A. (2024). CIVIL SOCIETY concept in tripartite model of social relations in English-language media discourse. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*, 67, 41–44. <https://doi.org/10.32782/2409-1154.2024.67.10>

3. Kaptiurov, A. (2025). Shaping 'CIVIL SOCIETY' concept in English-language mass media with metaphors and precedential texts. *Вісник науки та освіти. Серія «Філологія»*, 32(2), 22–34. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-2\(32\)-22-34](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-2(32)-22-34)

Стаття в іноземному виданні, проіндексованому в міжнародній наукометричній базі Scopus:

4. Kaptiurov, A. (2025). CIVIL SOCIETY as political narrative concept in English-language news reports and opinion articles. *Studies in Linguistics, Culture, and FLT*, 13(2), 24–37. <https://doi.org/10.46687/JSLI9544>

Праці апробаційного характеру:

5. Kaptiurov, A. (2023). The Concept "CIVIL SOCIETY" and its components. У *Дискурс професійної і творчої комунікації: лінгвокультурний, когнітивний, перекладацький та методичний аспекти: збірник матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції* (сс. 70–73). КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка».

6. Kaptiurov, A. (2025). The internal conflict of the concept CIVIL SOCIETY in mass media discourse. In *Modern Trends in the Development of Science and Society: Proceedings of the International Scientific Conference* (pp. 189–191). Bookmundo. <https://doi.org/10.64076/iedc251023.17>

7. Kaptiurov, A. (2025). Axiological dimension of media texts on civil society. У *Мова як світ світів. Граматика і поетика текстових структур: збірник матеріалів 19-ої Міжнародної наукової конференції* (сс. 51–52).

8. Kaptiurov, A. (2026). CIVIL SOCIETY Concept Verbalization in Mass Media Discourse. У *Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу: збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції пам'яті доктора філологічних наук, професора Д.І. Квеселевича* (с. 40–43). Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка.

13. Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, одного теоретичного розділу та двох практичних розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, додатків, списку використаної літератури та списку джерел ілюстративного матеріалу. Список використаної літератури налічує 297 позицій. Обсяг дисертації становить 260 сторінок, із них 215 сторінок основного тексту.

У вступі обґрунтовано вибір теми дослідження, висвітлено її актуальність, наукову новизну, зв'язок роботи з науковими програмами, планами й темами, сформульовано мету і завдання роботи, визначено її об'єкт і предмет, вказано теоретико-методологічну основу та методи дослідження, з'ясовано теоретичне та практичне значення, представлено форми апробації наукової роботи.

У першому розділі «Теоретичні та методологічні засади дослідження концепту в медіадискурсі» систематизовано теоретичну базу дослідження, визначено медіадискурс як особливий вид комунікації, розкрито сутність концепту та наративу, простежено еволюцію CIVIL SOCIETY у філософсько-політичній думці та виокремлено основні моделі його концептуалізації в академічному дискурсі.

У другому розділі «Концепт CIVIL SOCIETY в англomовному медіадискурсі: когнітивний вимір» запропоновано модель функціонування концепту в медіадискурсі на основі драматичного трикутника С. Карпмана, проаналізовано актанти Протагоніста, Антагоніста та Жертви, визначено компоненти ACTION і PURPOSE та виявлено внутрішню конфліктність концепту.

У третьому розділі «Концепт CIVIL SOCIETY в англomовному медіадискурсі: наративний та аксіологічний виміри» концепт CIVIL SOCIETY визначено як політичний наративний концепт, проаналізовано жанрові моделі наративного конструювання в репортажах і аналітичних статтях, а також описано аксіологічний вимір репрезентації через лексику оцінки, метафори, прецедентні феномени та конотоніми.

14. Характеристика особистості здобувача. Каптюров Андрій Андрійович у процесі підготовки дисертації та під час її фахового обговорення продемонстрував належний рівень наукової зрілості, здатність до міждисциплінарного мислення, уміння аргументовано захищати основні положення роботи, коректно реагувати на зауваження рецензентів і учасників семінару та визначати перспективи подальшого наукового пошуку. Учасники

обговорення відзначили системність, структурованість, науковість викладу, а також високий рівень володіння сучасною метамовою лінгвістики й політології.

15. Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація виконана фаховою українською мовою, текстове подання матеріалу загалом відповідає стилю науково-дослідної літератури. Робота характеризується логічністю викладу, послідовністю аргументації та термінологічною насиченістю, що відповідає міждисциплінарному характеру дослідження. Окремі мовностилістичні й технічні зауваження, висловлені під час фахового семінару, мають рекомендаційний характер і можуть бути враховані здобувачем у процесі остаточного доопрацювання тексту.

16. Рецензенти рекомендують: відповідно до пп. 15, 16 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, *пропонується такий склад разової ради:*

Голова ради:

Корольов Ігор Русланович, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри полоністики, директор Центру балтики Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Рецензенти:

Алексєєва Ірина Олексіївна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології та міжкультурної комунікації Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Білецька Тетяна Олександрівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології та міжкультурної комунікації Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Офіційні опоненти:

Потапенко Сергій Іванович, доктор філологічних наук, професор кафедри англійської філології і філософії мови Київського національного лінгвістичного університету.

Приходченко Олександра Олексіївна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування Запорізького національного університету.

Усі члени рекомендованого складу разової спеціалізованої вченої ради не мають реального чи потенційного конфлікту інтересів щодо здобувача Каптюрова Андрія Андрійовича та/або його наукового керівника.

У результаті попередньої експертизи дисертації Каптюрова Андрія Андрійовича і повноти публікації основних результатів дослідження міжкафедральний фаховий семінар дійшов висновку, що дисертаційна робота є актуальним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, виконаним на належному теоретико-методологічному рівні.

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Каптюрова Андрія Андрійовича на тему «Глобалізований концепт CIVIL SOCIETY в англomовному медіадискурсі: когнітивно-аксіологічний аспект».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, теоретичною та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Каптюрова А.А. відповідає спеціальності 035 Філологія та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Каптюрова А.А. на тему «Глобалізований концепт CIVIL SOCIETY в англomовному медіадискурсі: когнітивно-аксіологічний аспект» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 035 Філологія.

4. Рекомендувати Вченій раді Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка затвердити склад разової спеціалізованої вченої ради:

Голова ради:

Корольов Ігор Русланович, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри полоністики, директор Центру балтистики Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Рецензенти:

Алексєєва Ірина Олексіївна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології та міжкультурної комунікації Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Білецька Тетяна Олександрівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології та міжкультурної комунікації Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Офіційні опоненти:

Потапенко Сергій Іванович, доктор філологічних наук, професор кафедри англійської філології і філософії мови Київського національного лінгвістичного університету.

Приходченко Олександра Олексіївна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування Запорізького національного університету.

Результати голосування щодо рекомендації до захисту дисертації

Каптюрова Андрія Андрійовича:

«За» – 44

«Проти» – немає

«Утримались» – немає

Презентація Каптюрова Андрія Андрійовича на 18 стор. додається.

Директор

Навчально-наукового інституту філології
доктор філологічних наук, професор

 Бригорій СЕМЕНЮК

Головуючий на засіданні –

доктор філологічних наук, професор,
заступник директора
з науково-педагогічної роботи

 Олена РОМАНЕНКО

Секретар засідання

 Ірина ГРИГОРЕНКО

ДИСЕРТАЦІЯ | 035 Філологія

Глобалізований концепт CIVIL SOCIETY в англomовному медіадискурсі: когнітивно-аксіологічний аспект

Андрій Каптюров

Науковий керівник: Славова Людмила Леонардівна, доктор філологічних наук, професор

Актуальність дослідження

- зростання інтересу до комплексного вивчення взаємодії мови, влади та ідеології в медіадискурсі;
- відсутність системного опису вербалізації, наративного моделювання та аксіологічного наповнення концепту CIVIL SOCIETY в англomовних ЗМІ;
- потреба поєднання когнітивної лінгвістики, критичного дискурс-аналізу, наратології та медіалінгвістики;
- можливість показати, як медіатексти формують оцінні інтерпретації та моделі суспільної поведінки.

Об'єкт, предмет і матеріал дослідження

Об'єкт

глобалізований концепт CIVIL SOCIETY, вербалізований в англomовному медіадискурсі

Предмет

когнітивна структура, аксіологічний потенціал та наративні стратегії репрезентації концепту CIVIL SOCIETY в англomовному медіадискурсі як інструменти конструювання ідеологічних смислів.

Матеріал

корпус із 507 статей англomовних онлайн-видань за 2018–2024 роки: AP, AAP, AFP, BBC, The Guardian, The New York Times, Fox News, CNN і Carbon Brief.

Мета і завдання дослідження

Мета

побудова комплексної лінгвокогнітивної моделі репрезентації концепту CIVIL SOCIETY в англomовному медіадискурсі, що розкриває механізми конструювання ідеологічних смислів через наративні й аксіологічні засоби медійних текстів.

Завдання

- систематизувати теоретичні засади та уточнити поняття медіадискурсу, концепту й наративу;
- простежити еволюцію концепту CIVIL SOCIETY та його моделі структуризації;
- визначити актантну модель і компоненти ACTION та PURPOSE;
- встановити жанрові наративні стратегії й описати мовні засоби створення аксіологічного компонента.

Методи дослідження

- загальнонаукові методи: аналіз, синтез, індукція, дедукція, спостереження, моделювання;
- концептуальний аналіз: дефініційний, контекстуальний, компонентний і фреймовий;
- критичний дискурс-аналіз та дискурсивно-історичний підхід Р. Водак;
- наративний аналіз для виявлення моделі Протагоніст – Антагоніст – Жертва;
- когнітивно-семіотичний аналіз зв'язку репрезентації концепту з когнітивною складовою;
- аналіз оцінної лексики, метафор, прецедентних текстів і конотонімів;
- кількісний та якісний контент-аналіз для встановлення частотності лексем і домінантних тем.

Теоретико-методологічна основа

Загальна рамка

- антропоцентрична парадигма
- когнітивно-дискурсивний підхід

Теорія дискурсу і медіадискурсу

- Т. ван Дейк
- Н. Фερклаф
- Р. Водак
- Л. Шевченко
- Д. Сизонов
- С. Потапенко

Когнітивна лінгвістика

- Дж. Лакофф
- О. Воробйова
- А. Загнітко
- Ч. Філлмор
- А. Приходько
- А. Мартинюк

Наративні теорії

- Дж. Брюнер
- Д. Герман
- М. Флудерник
- С.А. Жаботинська

Логіка поєднання

Когнітивна лінгвістика описує структуру концепту, дискурс-аналіз – соціально-ідеологічний контекст, а наратологія – розгортання концепту через історії про конфлікт.

Наукова новизна

Уперше введено та операціоналізовано поняття «політичний наративний концепт» з трьома диференційними ознаками, що відрізняють його від медіаконцепту та ідеологічного концепту.

Уперше доведено, що компонент PURPOSE у медійних текстах переважно імплікується через номінацію Протагоніста, а не виражається експліцитно – (виявлений патерн ідеологічної імплікатури).

Уперше адаптовано драматичний трикутник Карпмана до медіадискурсивного аналізу та емпірично зафіксовано три типи рольових трансформацій між актантами.

Описано триелементний аксіологічний комплекс: реномінація → метафорична драматизація → мнемонічна легітимація — як єдиний механізм ідеологічного оцінювання.

Результати дослідження: загальна логіка

Політичний наративний концепт

У роботі введено поняття «**політичний наративний концепт**» як різновид глобалізованого медіаконцепту.

Його основні ознаки:

- **актантна структура конфлікту:** Протагоніст — Антагоніст — Жертва;
- **прагматична функція:** мобілізація або демобілізація аудиторії;
- **метатекстова когерентність:** окремі медійні тексти утворюють єдиний ідеологічно спрямований наратив.

CIVIL SOCIETY є прототипним політичним наративним концептом в англomовному медіадискурсі.

Актантна модель конфлікту

Протагоніст

- громадянське суспільство
- активісти
- громадські організації

Антагоніст

- влада
- бізнес
- ідеологічні опоненти

Жертва

- соціальні групи
- демократія
- довкілля
- права людини

Динамічність ролей

Протагоніст може ставати Жертвою; Жертва – Антагоністом; Антагоніст – альтернативним Протагоністом.

Кількісний результат

Конфронтаційна лексика переважає лексику діалогу та перемовин майже у співвідношенні 13:1.

Це підтверджує системний характер драматизації конфлікту в медіа.

ACTION і PURPOSE

ACTION: що робить громадянське суспільство

- протест і невдоволення: protest, demonstrate, march, rally;
- допомога й дискусія: help, rescue, discuss, post;
- порушення звичного порядку: block, disrupt, vandalize, glue.

Висновок

Найчастотніше громадянське суспільство подається як активний учасник протестної або конфліктної дії.

PURPOSE: заради чого відбувається дія

- пряма вербалізація: rights, justice, equality, freedom, democracy;
- імплікація через номінацію: climate activists, human rights defenders, civil rights campaigners.

Висновок

Мета часто не пояснюється окремо, а вже закладена в назві актора громадянського суспільства.

Приклад ACTION + PURPOSE

“Climate change protesters have blocked four of London’s busiest bridges.”

Номінація актора

climate change protesters →
Протагоніст і одночасно
імпліцитний PURPOSE:
кліматична проблематика.

Дія

blocked → компонент ACTION
як порушення звичного міського
порядку.

Аналітичний висновок

Одне речення поєднує актора,
мету й конфліктну дію, тому
медіатекст одразу задає
драматизовану рамку події.

Приклад актантна структура + PURPOSE

“Protesters called for city officials to slash the police budget and reallocate that money to Black residents and businesses.”

Протагоніст

Protesters → суб'єкт громадянської дії, який висуває вимогу до інституцій.

Антагоніст / адресат вимоги

city officials / police budget → інституційна сфера, до якої спрямовано вимогу протестувальників.

PURPOSE у висловленні

called for ... slash / reallocate → мета виражена експліцитно: перерозподіл ресурсів на користь Black residents and businesses.

Внутрішня конфліктність концепту

Медіадискурс конструює громадянське суспільство не як єдиного актора, а як простір ідеологічного змагання.

Fox News: негативна реномінація

“Violence breaks out after anti-Israel agitators surround LA synagogue, clash with Israel supporters”

anti-Israel agitators + violence + clash → протестна група подається через конфлікт і загрозу.

The Guardian: описова номінація

“Why are pro-Palestinian US student protesters wearing masks on campus?”

pro-Palestinian US student protesters → акцент на ідентифікації групи, а не на її делегітимації.

Бінарні опозиції

left-wing / right-wing
liberal / conservative

Префіксальні антоніми

pro- / anti-
pro-Palestinian / anti-Israel

Аналітичний висновок

реномінація задає оцінну рамку
медіа вибірково легітимізують “правильне”
громадянське суспільство

Жанрове наративне моделювання: колапсований наратив

У статтях-репортажах заголовки часто функціонують як мікронаратив: у стислій формі подає учасників, дію, об'єкт і конфліктну рамку.

“Police arrest 170 at NSW Rising Tide protest as activists temporarily block coal ships”

Що згорнуто в заголовку

Антагоніст / інституція: police
Протагоніст: activists / Rising Tide
ACTION: arrest + block
об'єкт дії: coal ships

Чому це колапсований наратив

подія подана без розгортання сюжету
причина і наслідок зведені в один рядок
рамка конфлікту задана ще до читання
тексту

Аналітичний висновок

заголовок компресує конфлікт
одразу розподіляє ролі
репрезентує CIVIL SOCIETY як активного
учасника протистояння

Для порівняння: в аналітичних статтях та сама конфліктна схема розгортається фрактально: на особистісному, локальному, національному та глобально-історичному рівнях.

Аксіолологічні механізми

Боротьба ярликів

activists / protesters /
campaigners ↔ rioters /
extremists / agitators

Метафорична драматизація

culture war; stoke the fires of
liberty; righteous fire

Політика пам'яті

Батьки-засновники, М. Л. Кінг ↔
Гітлер, Муссоліні, Голокост

Висновок: оцінка часто закладається не прямим коментарем, а вибором номінації, метафори або історичної рамки, яка легітимізує чи делегітимізує акторів.

Прецедентність і конотоніми

Позитивні еталони

- Батьки-засновники США
- Мартін Лютер Кінг
- рух за громадянські права

Негативні конотації

- Гітлер
- Муссоліні
- Голокост
- Ку-клукс-клан

Висновок: через такі апеляції медіа вписують сучасну подію у вже оцінену історичну рамку й прискорюють легітимацію або делегітимацію акторів.

Узагальнення результатів

- CIVIL SOCIETY має стабільне інваріантне ядро в різних англomовних медіасистемах;
- це ядро охоплює актантну структуру конфлікту, компоненти ACTION і PURPOSE та аксіологічні механізми оцінювання;
- варіативність зосереджена на периферії: у доборі лексики, жанровій організації та ідеологічній рамці;
- саме тому CIVIL SOCIETY кваліфікується як глобалізований концепт з транскордонною медіациркуляцією.

Дякую за увагу

Дослідження показує, що англomовний медіадискурс не лише відображає громадянське суспільство, а й конструює його образ через мову, наратив і оцінку.

Андрій Каптюров

035 Філологія

